

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Fvldensivm Antiqvitatvm Libri III.

Brouwer, Christoph

Antverpiæ, 1612

Capvt XI. Exercitationes disciplinarum Fuldæ frequentate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39712

Augiâ diuite, Tattonis magistri fermè ingenium obscurare cœpit. Hinc S. Galli suo natali monasterio redditus, scriptitandis libris, ceu flumen quoddam exuberantis scientiæ è pectore fecundo deduxit. Quo in studio scripsit ad Maurum Hrabannum Abbatem magistrum suum nonnulla quoque poëmatia, quæ Tomo VI. antiquæ Lectionis iam publicata, iuris priuati non faciam. Sed scholæ Fuldensis progressionem, ortum, celebritatem, suâ, vti reor, fatis luce perfudimus; eius iam superest exercitationes quoque nonnullas stylo percolamus.

Iodocus
Metzlerus
de vir. illu-
stris. S. Gal-
li.
Rhabano
magistro.

CAPVT XI.

Exercitationes disciplinarum Fulde frequentata.

QVOD de Mytlenæis scriptum legitur, cum præclarè didicissent ipsi, quantum ad hominum conseruandam societatem momentum ac vim litterarum studia & liberales artes haberent; quos populos bello superassent, his non aliam irrogasse pœnam, nisi vt ne filios suos litteris erudirent, id hostis humani generis, paulò ante enata hæc in Germaniâ tot hæreseon ac errorum pestifera monstra, in plerisque cœnobitis tentasse videtur, vt ne diuinas litteras ac sacrarum Scripturarum monumenta attingerent, seu, pari curâ studioque quo maiores, perdicerent ac tractarent; quo & carnis seu Veneris imperio subditos, & auocantium voluptatum blanditiis faciliùs illigatos haberet: prorsusque obiceret bello, quod iam tum Ecclesiæ per Lutherum similesque religionis hostes parabat, inermes. Hinc illæ tot nobilium in Germaniâ monasteriorum ruinæ, subitæque clades monachorum extiterunt. Enimuerò, præstabilius nihil Deus homini mente dedit; cui, cum perennis & quietis expers sua quædam adsit agitatio, ita vt opere vacare nesciat, certè si aliquid habebit tamquam pabulum studij, atque salutaris doctrinæ, non accedet ad eam rationis inimica voluntas, nec huius eam illecebræ mollient; sed prauis omnibus cupiditatibus exuta, agitabit consilio vitæ futuræ præmia, & aduersus gehennæ dira supplicia se saluberrimâ cogitatione armabit; cum Deo assiduè erit, rebusque soluta mortalibus, in

Demon hæ-
resi per igno-
rantiam mo-
nasterijs in-
ueitiam pa-
trocinatur.

Mentis hone-
sta occupatio
fugat carnis,
& alias vi-
riorum ille-
cebras.

Broueri
antiquitate
videntes.
STV
9

hoc virtutis regno, voluptatem secum vniquam ne patietur quidem consistere. At his contrà præfidiis anima vacua, si infidiantibus cacodæmoni ac mundi carnisque cohortibus nudum præbebit latus; iam verò, quot ignitorum iaculorum ictibus, quot gladiatorum faucia vulneribus, quot denique retiariorum irretita plagis, misera humi iacebit? atque deiecta tandem gradu suo, neque ad eminentia vitæ beatoris fastigia seferiget, neque à turpi deditioe cum hoste paciscendâ tempe-

Cassiodori in otio prestigando, & negotio litterario promouendo, generositas. Instit. diuin. lect. c. 16.

Eius monastica bibliotheca.

Veteris Congregationis Fuldensis studia & occupationes.

Lib. I. demonib. Eccles. Cænobij vitæ, communis. pulchra imago.

In Fuldensi monasterio adumbrata, per varias functiones.

rabit. Singularem profectò ac incredibilem propè magnus Cassiodorus erga diuinas humanasque litteras amorem ac voluntatem declarauit, quando Viuariensi monasterio tot voluminum ornamenta conciliauit, totque recondita sapientiæ eo in loco fontes reclusit, quot ab vsque Libyæ & vltimis Græciæ finibus, cuiusque generis scriptorum monumenta ab se conquisita, in prænobili illâ bibliothecâ exposuit, quam velut industriæ monasticæ cotem Viuariensibus esse voluit. Vnde nec immeritò cum alibi sæpè, tum Institutionis diuinarum lectionum libro primo, ardentem eos ad eloquia complectendum diuina, eaque assiduo labore meditandum, inflammat. Nam ut præclare S. Hieronymus; amaueris scientiam Scripturarum, carnis vitia non amabis. Hoc igitur ingressi iter, præsci diuinæ sapientiæ cultores, nullum exercitationis genus duxere in præteritis, quo mens vel melior effici, vel opera rectius publicè priuatimque collocari posset: nec à diuinis laudibus & religionis officiis subcesui erat temporis tantillum, quod non vel studiis darent & adparatui ingenuarum artium, vel lectioni auditionique diuinarum Scripturarum. Profsus erant gemini moribus iis, quos B. Augustinus mirificè extollit, *qui contemptis ac desertis mundi huius illecebris in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul ætatem agebant, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nullâ superbiâ tumidi, nullâ peruicaciâ turbulenti, nullâ inuidentiâ liuidi; sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam & intentissimam in Deum, gratissimum ipsi munus offerebant, à quo ista posse meruerant.* Quin secularum instar apum, opere nusquam languido, impigre in hac suâ Fuldensi palæstrâ ascetæ desudabant. Dictabant alij, vel experimenti causâ scriptitabant varios in vtriusque Testamenti paginam

ginam commentarios: alij sibi munus exponendi interpretandi que deposcebant. Erant qui ex illis perpetuò virentibus, tum ^{Literariis} Scripturarum, tum sanctorum Patrum hortis tamquam sententiarum suauissimos flores colligerent. Erant etiam qui collatione locorum librorumque fastidium leuarent legentium; similia veri eruerent, falsi speciem abolerent. Erant denique qui acumine differendi, subtilitate diffiniendi partiendique, & quoduis ambiguum ratione concludendi, philosophadi scientiam paucis eo tempore concederent. Neque in tanto numero eruditissimorum hominum defuisse existimes, qui pro illius sæculi vsu possent non grauissimè & copiosissimè de quauis re apud auditores suos dicere: nam si Trithemio credimus, sæculo Christi octauo, in Fuldensi monasterio vixere supra ducentos septuaginta monachi, viri religione eximij, & vt ipse loquitur, *pro magnâ parte in sacris Scripturis doctissimi*. Iam verò, si cui prima sequenti, vel natura, vel ingenium, hæc artium ac diuinarum rerum altiora fastigia negasset, huic in secundis tertiisque consistere, & locum inibi honestum occupare, difficile non erat. Adminicula igitur sufficiebant hi primis; alij spargendis ^{Mechanicas} in membranas paginas apicum & diuersi generis characterum ^{Scribendo.} notis; alij nobilibus operimentis inuoluendo vel claudendo ^{Operiundo.} codices; alij, minio & rubricâ, vt quodque in sententiis aut capite versuum emereret, signando & enotando, illustrabant. ^{Notando.} Nonnulli, quod temerè coniectum in schedas, vel dictando ^{Excipiendo.} elapsum, ad purum exscribendo mundabant, & ordine quæque suo venustè digerebant. ^{Pingendo.} Picturâ quoque & multiplici colorum fuco, & imaginum exprimentarum vsu, haud pauci Fuldæ excellentes monachi floruerunt. Nec dubium est ex illorum epigram- ^{Fabricando.} phis, quod in auro aliisque metallicis operibus olim hîc artis & ingenij multifariam variis in templis extitit, id fuisse effectum industriâ & labore cœtrobotarum. Illustre, quo id manifestum fieret, vetustis in membranis hoc documentum inueniebam: *Dictante & ordinante pie memorie Rhabano Abbate, & postmodum perficiente Hadamaro discretissimo Abbate, assignati certi fundi, & census camerae Abbatibus, non solum ornandæ ecclesiæ, sed aliis vsibus ad Camerarij & ipsius Abbatibus nutum seruitura, ad faciendum omne opus artificum, tam in fabricaturâ, quàm sculpturâ, & calaturâ, &*

Proveri
antiquitate
videntes.
STV
9

araturâ fabrili. Et mandat ur Camerario, ut curet ne sit vacua fabrica Abbatis; sed semper docti opus faciant, & iuniores discant, unde domus Dei cottidiana seruitia habeat, tam in eramentis & calaturis,

Elementa prima pueros etiam docendo.

quàm in fusili ac fabrili, omnique arte ornatiorâ. Taceo iam disciplinarum eos anfractus difficilestque vias, quibus tenerior aetas ad sapientiam instituta, Grammaticæ, Musices, Arithmeticæq. elementa percurrit. de quibus iocans Lupus Ferrariensis ad Al-

Epist. 6.

Probus Fulda Grammatices magister.

tuinum monachum Senonensem scribit: *Iam verò panè stomachor,* inquit, *quoniam non scripsisti, quid Probus noster exerceat: scilicet, utrum in saltu Germaniæ disciplinas liberales, ut serè dicere solitus erat, ordine currat: an certè inchoatam Satyram, quod magis existimo, struens, Ciceronem & Virgilium, ceterosque opinione eius probatissimos viros, in electorum collegium admittat, ne frustrâ Dominus sanguinem fuderit, & in inferno otium triuerit, si verum sit illud Propheticum: Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne.*

Probum hunc, qui scholæ iuuentutis Fuldæ magistrum tunc fuisse censeat, huiusego coniecturam haud improbauero. Saltum verò Germaniæ hanc nostram signare Buchoniam & Fuldense cœnobium, planè certissimum est. Non faciam hîc,

*Antiquariorū & Amanuensium Fuldae peculiaris honor. * B. Notkeri vitæ, cap. 20.*

quin ex editis olim Albinus Flaccus versibus, Antiquariorum & Amanuensium celebre Muscium, quod maiores* dixere *Scriptorium*, iterum deprædicem. Locus is Fuldæ fuit secessu & reticentiæ studio singularis; cui Flaccus magister hos inscripsit versiculos:

HIC SEDEANT SACRAE SCRIBENTES FAMINA LEGIS,
 NEC NON SANCTORVM DICTA SACRATA PATRVM.
 HIC INTERSERERE CAVEANT SVA FRIVOLA VERBIS
 FRIVOLA, NEC PROPTER ERRET ET IPSA MANVS.
 CORRECTOSQVE SIBI QVAERANT STVDIOSE LIBELLOS,
 TRAMITE QVO RECTO PENNA VOLANTIS EAT.
 EST LABOR EGREGIVS SACROS IAM SCRIBERE LIBROS,
 NEC MERCEDE SVA SCRIPTOR ET IPSE CARET.

Idem, instituto sancto veterum Patrum. Cap. 30. Eorum salutaris opera & par ecclesiasticis,

Quâ de re mirificè Aurelius Cassiodorus, Institutionis diuinarum lectionum libro primo. Spirantis affectus orationem ipsius, qui præteream? *Felix intentio, laudanda sedulitas, manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, salutem mortalibus tacitam dare; & contra diaboli surreptiones illicitas calamo atramentoque*

pugna-

pugnare. Tot enim vulnera satanas accipit, quot Antiquarius Domini verba describit. Vno itaque loco situs, operis sui disseminatione, per diuersas prouincias vadit. In locis sanctis legitur labor ipsius. Audiunt populi, vnde se à prauâ voluntate conuertant; & Domino purâ mente deseruiant. Operatur absens de opere suo. Nequeo dicere, vicissitudinem illum de Doctorum bonis non posse percipere, si tamen non cupiditatis ambitu, sed recto studio, talia noscatur efficere. Verba caelestia multiplicat homo; & quadam significatione comprobabili, si fas est dicere, tribus digitis scribitur, quod virtus sanctæ Trinitatis effatur. O spectaculum benè considerantibus gloriosum. Arundine currente, verba caelestia describuntur, ut vnde diabolus caput Domini in passione fecit percuti, inde eius calliditas posset extinguere. Accedit etiam laudibus eorum, quod factum Domini aliquo modo videtur imitari, qui legem suam (licet figuratè sit dictum) Omnipotentis digiti operatione conscripsit. Sedulum in hoc argumento Trithemium velim euoluas, opusculo de laude scriptorum manualium: quorum certè Caroli Magni ætate, Albino nostro, Didymi instar Chalcenteri opus exercente, nitor & artis elegantia cum labore & industriâ certarunt. Quippe litteratissimi Cæsaris munificentia, & Albini doctoris inexhausto lectionis studio, corpus vtriusque Testamenti, seu librorum vitio, seu temporum iniuriâ variè deformatum, & ab integritate suâ longè quidem abductum, ad vetetum exemplarium fidem tunc reuocatum est. atq. ita Caroli iussu Bibliorum editionis vulgatæ passim ad vnguem facta castigatio. Hinc florentissima quædam scriptorum seges, materiaque nouæ solertiæ extitit, insigni non illius æui modò interpretum vtilitate, sed nostri quoque sæculi, quo laboris maiore cum gloriâ fructuque rediit, emolumento. Celestina verò istuc in gratiam Amanuensium tunc pangere Albinum haud piguit:

*Nauta rudis, pelagi fœuis ereptus ab undis,
In portum veniens, pectora leta tenet.
Sic scriptor fessus, calamum sub calce laboris
Deponens, habeat pectora leta satis.
Ille Deo dicat grates pro sospite vitâ,
Pròque laboris agat fructibus, & requie.*

Regredior hinc in memoriam exercitationis, quam S. Hieronymus

nec mysteriis vacans.

Adi opera Trithemij pia.

Caroli M. Capitul. lib. 6. c. 227.

Editionis vulgatæ Biblica restitutio.

C. Baron. Tom. 9. ad an. 778.

Proverbi
antiquitate
videntes.
STV
9

*Diffandi ex-
ercitatio in
S. Hierony-
mo, &*

*Fuldensii gym-
nasio.*

*Praefat. ad vi-
tam Aegilis
Abbatis.*

*Rhabani A-
crostichides
de Cruce.*

*Concertatio
disputatio-
nis.*

nymus sibi vsurpatam Constantinopoli, Gregorio Nazianzeno magistro, ad Isaiaë sextum meminit, vbi de visione Prophetæ, breuem, ait, se dictasse subitumque tractatum, ut experimentum caperet ingenioli. Idem hoc methodi genus, in erudiendis suis, secutum hic quoque Rhabanum Candidus eius discipulus ad Modestum presbyterum, monachum & collegam, scribit: *Notum facio tuæ charitati, quod anno præterito dominus Abbas Hrabanus, cum illi querebar, quia non haberem quemquam mecum consociorum, cum quo in diuinâ lectione, disputando & legendo, proficere potuissem; tale mihi responsum referebat: Exerce, inquit, temetipsum legendo, & aliquid vtilitatis adde, dictando. Nam dum ego ibidem, vbi nunc ipse moraris, quondam commanerem, librum prosæ & versibus, in laudem sanctæ Crucis, diuinâ gratiâ inspirante, incepti, atque fidelibus legendum studioso labore consummaui. Disputandi quoque mutuoque congressu ceu cote exacuendi ingenij laudem, non præterisse eiusdem ætatis cœnobitas, idem Candidus de se ipse prodit in Aegilis Abbatis memoriâ: Diligebat (Aegil) fratres suos, sicut sancta regula docet, & maximè illos, quos in Dei seruitio, atque diuinâ lectione studiosos esse cognouit. Inter quos sanè meipsum, quamuis indignum & vltimum seruorum Dei seruum, tamen pio patris affectu in suam familiaritatem & gaudium introire concessit. Disputationem quoque sæpius, cum Hrabano magistro, qui erat ei speciali familiaritate connexus, excepit: & frequenter in disputando, ad hoc solummodò cum ipso in eius præsentia concitauit, ut secundum sententiam Salomonis, audiens sapiens, sapientior efficeretur. Atque fuere haud dubiè multo plura huius generis, apud priscos sapientiæ amatores, animorum atque ingenij exercitamenta; quibus instructi, eorumque eximio fructu locupletati, dici non potest, quibus animi ornamentis abundarint, quibus prauarum cupiditatum & otij pestibus caruerint. Quare vtinam numquam dissimiles his posteri, litteras, religionem, disciplinam pensi habere plurimum voluissent, æuum optimo viuendi genere, opibus ac virtute florentes adhuc agitent.*

CAPVT